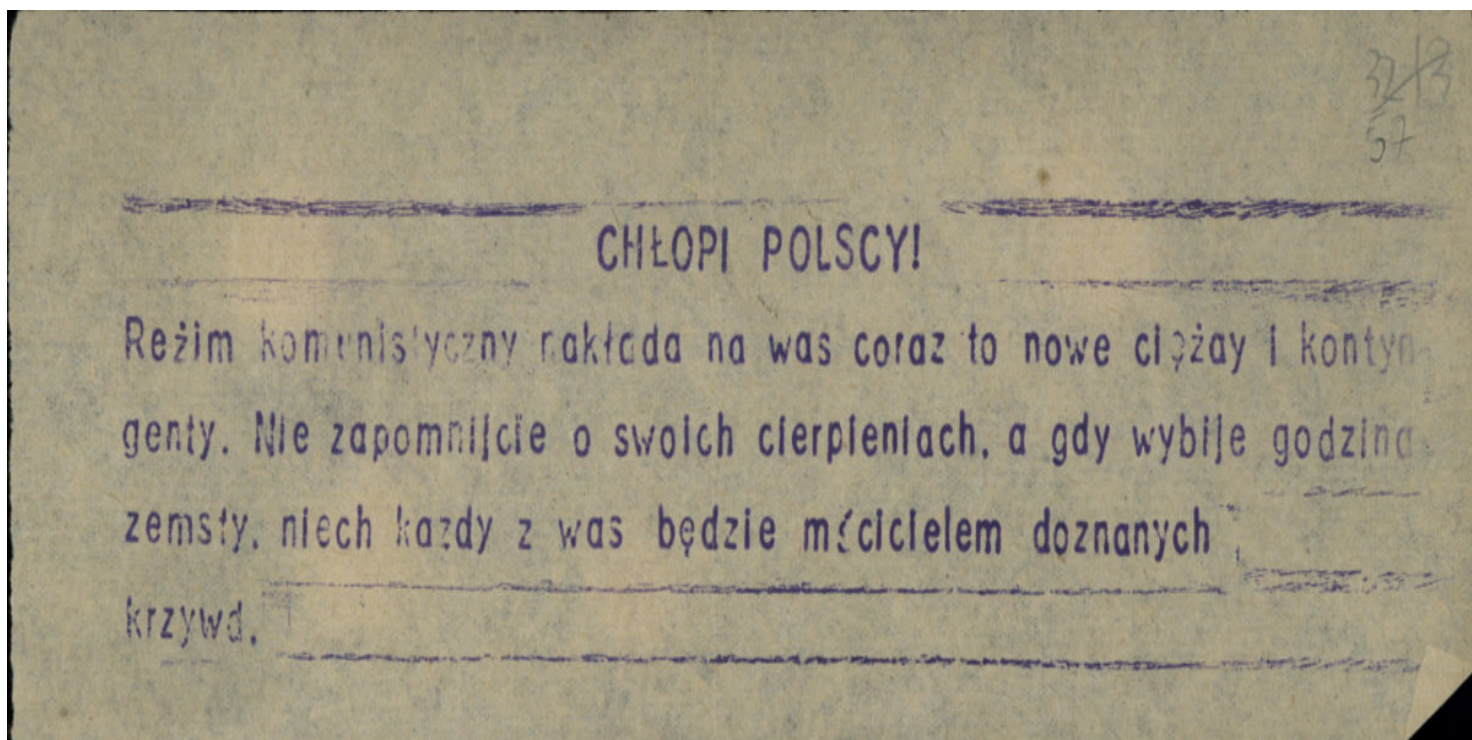

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/konspiracja/81524,Tajna-Organizacja-Mlodziejowa.html>

Ulotki kolportowane przez członków organizacji TOM

ARTYKUŁ

Tajna Organizacja Młodzieżowa

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: PAWEŁ WĄS 19.05.2021

Jedną z konspiracyjnych grup zrzeszających młodzież, które działały w okresie stalinizmu na terenie województwa łódzkiego była Tajna Organizacja Młodzieżowa, powstała w Ksawerowie pod Łodzią.

Pomysłodawcą utworzenia tajnej struktury był uczeń szkoły średniej w Pabianicach Bogdan Chlebowski (ur. 1935), który negatywnie oceniał stalinowską rzeczywistość w Polsce. Jesienią 1951 r. podzielił się swymi przemyśleniami z kolegą z harcerstwa - Witoldem Kochowiczem (ur. 1934). W grudniu chłopcy postanowili utworzyć konspiracyjną organizację, której celem miała być walka z komunistycznym reżimem.

Działalność

Poprzez działania propagandowe zamierzali demaskować zakłamanie komunistów, ukazywać podległość polityczną i gospodarczą wobec Związku Sowieckiego. Wzorce do działalności chłopcy czerpali z dostępnych publikacji dotyczących harcerskiej konspiracji antyniemieckiej w okresie II wojny światowej, jak również informacji pozyskiwanych z zachodnich stacji radiowych - Radia Wolna Europa i Głosu Ameryki.

Wzorce do działalności chłopcy czerpali z dostępnych publikacji dotyczących harcerskiej konspiracji antyniemieckiej w okresie II wojny światowej, jak również informacji pozyskiwanych z zachodnich stacji radiowych - Radia Wolna Europa i Głosu Ameryki.

Od początku 1952 r. rozpoczęto werbunek członków organizacji wśród znajomych z Ksawerowa oraz kolegów szkolnych. Na pierwszym zebraniu, które odbyło się w domu Chlebowskiego, wszyscy złożyli przysięgę na wierność organizacji, dla której przyjęto nazwę Tajna Organizacja Młodzieżowa (TOM). Część z członków obrała pseudonimy. W kolejnych miesiącach trwały dalsze werbunki, w szeregi grupy wstąpili również chłopcy mieszkający w Łodzi.

W kwietniu 1952 r. przystąpiono do zorganizowanych działań. Po zakupieniu dwóch drukarek ręcznych rozpoczęto druk ulotek. Ich treść odnosiła się m.in. do propozycji nowej, stalinowskiej konstytucji oraz mordy katyńskiego. Po odbiciu kilkuset ulotek odbył się ich kolportaż, przeprowadzony przez członków TOM w Kolumnie koło Łasku, Pabianicach oraz okolicznych miejscowościach. Dodatkowo wykonywano napisy o treści

antykomunistycznej na murach i przystankach tramwajowych.

Bogdan Chlebowski, założyciel organizacji TOM

Z uwagi na pojawiające się materiały propagandowe o treści antykomunistycznej, PUBP w Łasku podjął w lipcu wielokierunkowe działania mające na celu ustalenie i zatrzymanie sprawców. Utworzono pięcioosobowy zespół złożony z pracowników UB i MO, którego celem było zakończenie sprawy. W działania operacyjne włączył się również WUBP w Łodzi, który zalecił rozpracowanie środowiska byłych członków działającej w Pabianicach organizacji antykomunistycznej, włącznie z podjęciem werbunków informatorów. Działaniami operacyjnymi miano objąć pabianickie zakłady pracy, gdzie odnaleziono ulotki.

W kwietniu 1952 r. przystąpiono do zorganizowanych działań. Po zakupieniu dwóch drukarek ręcznych rozpoczęto druk ulotek. Ich treść odnosiła się m.in. do propozycji nowej, stalinowskiej konstytucji oraz mordy katyńskiego.

W tym czasie członkowie TOM przeprowadzali dalsze akcje. Sporządzono i rozkolportowano na terenie okolicznych wsi kilkaset egzemplarzy kolejnej ulotki, skierowanej tym razem do chłopów, w której podnoszono kwestię ciągłych kontyngentów nakładanych na rolników przez komunistów. W innej ulotce, rozrzuconej na

terenie Pabianic i Huty Dłutowskiej, odnoszono się do „farsy wyborczej”, jaką miały być wybory do Sejmu. Była to już jednak ostatnia akcja grupy z Ksawerowa, która została rozwiązana na początku 1953 r.

W tym czasie na terenie Łodzi działania podjęto również kilku chłopców zwerbowanych parę miesięcy wcześniej. W październiku 1952 r. malowali oni na murach kotwicę Polski Walczącej, jak również przeprawiali hasła propagandowe przed zbliżającymi się wyborami. Od lutego 1953 r. ich akcje miały już charakter samodzielnych działań. Po przeprowadzonych werbunkach grupa liczyła siedmiu członków pochodzących z rodzin inteligenckich i robotniczych.

Jan Kapuściński, szef łódzkich struktur organizacji

Ze składek członkowskich zakupiono dwie drukarki ręczne, za pomocą których od wiosny 1953 r. drukowano ulotki, kolportowane na terenie Łodzi. Ich treść była odzwierciedleniem wiadomości podawanych przez Radio Wolna Europa, którego słuchał Jan Kapuściński, szef łódzkich struktur. Większość odnosiła się do podległości Polski wobec Związku Sowieckiego oraz kolektywizacji rolnictwa. W sumie grupy z Ksawerowa i Łodzi wydrukowały niemal 3 tys. ulotek. Na krótko przed rozbiciem grupa weszła w posiadanie trzech kostek trotylu.

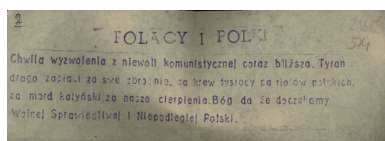
Rozbicie organizacji

Rozbicie organizacji nastąpiło niejako przez przypadek. W trakcie rozrzucania ulotek w dniu 9 maja jednemu z członków grupy wypadło z kieszeni zaświadczenie wystawione przez Stowarzyszenie „Ognisko” w Łodzi, które zostało znalezione przez milicjantów zbierających materiały propagandowe. Szybko dotarto do właściciela dokumentu.

Trzema wyrokami WSR w Łodzi siedemnaście osób skazano na kary więzienia od 6 lat do 1 roku pozbawienia wolności. Część kar

zawieszono. W odrębnym procesie sądzona była matka jednego z konspiratorów, która w pierwszej instancji została skazana na 5 lat więzienia.

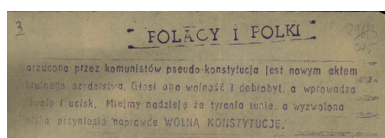
Przeprowadzona w jego domu rewizja ujawniła drukarkę ręczną z ułożeniem czcionek odpowiadającym treści ulotek. W wyniku przesłuchań zatrzymano pozostałych członków TOM z Łodzi i Ksawerowa u których odnaleziono obciążające materiały. W trakcie śledztwa prowadzonego przez Wydział III WUBP i Wydział III UBP na miasto Łódź starano się ustalić inspiratorów działań antykomunistycznych. Szczególnie ważny dla śledczych był wątek materiałów wybuchowych, a to z uwagi na wysadzenie w październiku 1952 r. pomnika „Robotnika i Robotnicy” w Pasażu ZMP pomiędzy ul. Piotrkowską i al. Kościuszki. Wobec zatrzymanych stosowano przemoc fizyczną i psychiczną. Wiele cennych informacji dotyczących aresztantów i działalności organizacji pozyskano za pomocą agentury celnej, gdyż członkowie TOM nie zachowali ostrożności w rozmowach ze współwięźniami. W czerwcu i lipcu sporządzono akty oskarżenia.

Ulotki kolportowane przez członków organizacji TOM

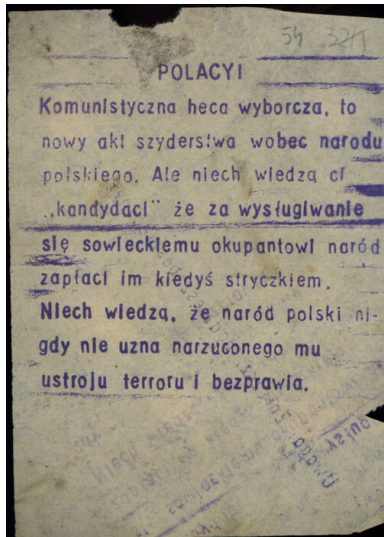
Procesy

Procesy członków i współpracowników TOM toczyły się przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Łodzi, począwszy od końca lipca do początku września 1953 r. W trakcie zeznań na sali sądowej część z chłopców zmieniła swe zeznania z okresu śledztwa. Trzema wyrokami WSR w Łodzi siedemnaście osób skazano na kary więzienia od 6 lat do 1 roku pozbawienia wolności. Część kar zawieszono. W odrębnym procesie sądzona była matka jednego z konspiratorów, która w pierwszej instancji została skazana na 5 lat więzienia. W wyniku apelacji Najwyższy Sąd Wojskowy złagodził wyrok do 1 roku pozbawienia wolności.

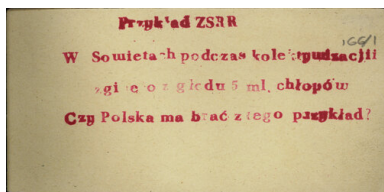

**Ulotki kolportowane przez
członków organizacji TOM**

**Ulotki kolportowane przez
członków organizacji TOM**

**Ulotki kolportowane przez
członków organizacji TOM**

Epilog

Członkowie organizacji wyroki odbywali w więzieniach: w Łodzi, Sosnowcu, Jaworznie, Strzelcach Opolskich, Raciborzu, OPW w Milowicach, OPW w Bytomiu, OPW w Łagiewnikach, OPW w Jelczu. Wielu pracowało w kopalniach węgla. Po wyjściu na wolność część z nich była rozpracowywana agenturalnie. Wyroki stalinowskich sądów zostały w latach dziewięćdziesiątych unieważnione. Żyjący członkowie TOM podjęli

działalność w organizacjach kombatanckich.

COFNIJ SIĘ